Grändnamnens bakgrund

Inledning

Syftet med detta dokument är att ge en kompletterande information om bakgrunden till vårt förslag till grändnamn i Gamlestan.

Gamlestan i Lysekil är en unik stadsdel – givetvis för Lysekil, som utvecklats från Gamlestan, men även för Bohuslän och troligen för hela Sverige!

Gamlestan leder sin historia tillbaka till den första dokumenterade sillperioden under 1500-talet. Lysekils ”moderna” historia börjar med Johan Gabriel Mollén som anländer till Lysekil år 1830. Han ligger bakom att Lysekil får köpingsrättigheter år 1836. Familjen Mollén är ihågkommen genom namnet Konsulliden på Kungsgatans början, som symboliskt leder Lysekils historia från Gamlestan till dagens Lysekil.

Gamlestans historia och Lysekils historia är samma historia och vår historia finner sin väg genom olika personer och deras påverkan över tiden. Vår tanke är att personifiera vår lokala historia genom att namnge gränderna i Gamlestan och därmed koppla historien till några av dessa personer.

Förslaget till namnsättning på gränderna i Gamlestan har tagits fram av Åke Arnold Carlsson, Bengt Thorén och Per Stenros. Under hösten 2010 – våren 2011 träffades vi ett flera gånger, promenerade runt i Gamlestan och funderade. Vi presenterade vårt första förslag för Lysekils kommun i december 2010. Dialogen med kommunen och byalaget fortsatte sedan under 2011. Förslaget till namnsättning anslogs i fönstret på Johanna Halleröds Café Ferdinand (idag Märtas) vid Gamlestans byalags Julmarknad i december 2011. Gamlestans byalag fick 2012 vårt av kommunen godkända namnförslag och drev därefter ärendet vidare med kommunen. Under 2013 sätts skyltarna upp i gränderna av Leif Brinck som gör ett utmärkt arbete!

Denna sammanställning är gjord av Per Stenros i flera versioner, från 2010-11-15 till dagens version (med Konsulliden) daterad 2016-02-19. I denna senaste version har jag inkluderat Konsulliden, det vill säga Kungsgatans sträckning från Trädgårdsgatan ned till där Kungsgatan möter Gamla Strandgatan.

Konsulliden

Konsulliden har fått sitt namn från Johan Gabriel Mollén, som med sin familj kommer till Lysekil år 1830 och bygger sitt hus Konsulgården på adressen Kungsgatan 10. Johan Gabriel är handlande och driver på för att utveckla fiskeläget Lysekil till en ”ort i tiden”. Jag vill speciellt nämna följande verksamheter:

- Från 1832 till 1838 har Johan Gabriel förordnande som lotslöjtnant. Under denna tid införskaffar han heldäckade lotsbåtar till varje lotsstation, vilket räddar många liv och fartyg. Han låter bygga inseglingsbåkar, prickar ut grund samt omarbetar och förbättrar fyren vid Marstrand och gör upp förslag till Hållö fyr,

- Johan Gabriel blir brittisk konsul och han breddar sin handel genom att exportera hummer samt trä och havre,
- Johan Gabriel medverkar till att Lysekil erhåller köpingsrättigheter av Kunglig Maj:t 1836-02-27,
- Johan Gabriel och kyrkoherde Carl Adolf Thudén driver att 1842 års folkskolestadga skall införas fullt ut i Lysekil, det vill säga att ett skolhus skall byggas i köpingen,
- Johan Gabriel startar 1846 havsbadet i Kyrkvik, som senare övertas och utvecklas av först Carl Curman, sedan Anders Wide.

Namnsättningen av gränderna
Vi ger Er nu följande bakgrund till vår namnsättning på gränderna i Gamlestan:

1. Kg 5A/Kg 3 till Bvg 1/Bvg 3 **Lottens gränd**

Axel Hörnfelt och hans hustru Anna Charlotta Petersdotter startar sin affär på Kungsgatan 25 den 1 maj 1906. Familjen bor på flera adresser på Kungsgatans västra del. Sonen Harald Hörnfelt och hans hustru Rut Charlotta Hörnfeldt tar sedermera över affären och de bor på Kungsgatan 5B från 1955 cirka till 1972. Lotten gör sig ett namn genom sina oftast positiva och slagfärdiga kommentarer. En kul notering är ju att även Haralds mor hette Charlotta! Således blev det dubbla orsaker …

2. Gsg 1/Gsg 3 till Dg **Brännbergs gränd**

Carl Magnus Brännberg kommer till Lysekil 1910 från Hakarp i Jönköpings län till arbete som filare på Lysekils Mekaniska Verkstad. Familjen Brännberg bor under åren på flera adresser nära Gamlestan och äger Gamla Strandgatan 1 åren 1926 till 1934. Brännberg inväljs 1917 i Lysekils fullmäktige, 1922 blir han riksdagsman, 1931 blir han ordförande i stadsfullmäktige efter Fritz Lüsch. Carl Magnus flyttar 1933 till Mölndal där han bland annat blir chef för Bohusläns-Hallands erkända sjukkassa.

3. Gsg 10/Gsg 12 till Bvg 7 **Alma Anderssons gränd**

Alma Serafia Andersson kommer till Lysekil 1911 från Lyse och startar bageri på Gamla Strandgatan 10 och affär på Gamla Strandgatan 12. Alma driver företagen fram till 1945. Berta Andersson, Almas syster, tar då över verksamheten. Bageriet drivs därefter av Sven Andersson fram till 1978 cirka.

4. Gsg 11/Gsg 13 till Dg **Ida Källares gränd**

Ida Charlotta Källare, gift Carlevik, föds på Gamla Strandgatan 11 år 1876. Ida startar 1904 bageri i fastigheten. Jag citerar Ebba Cornér: Ida Källare har en brödbutik i köket. Hon bakar och säljer goda skorpor och särskilt fina mörkakor. För femtio öre får man en stor påse skorpor. På senare år bakar hon också jättestora maränger som är delikata.

5. Gsg 26B/Gsg 28 till Bvg 25/Bvg 27A **Nästegårds gränd**

Sjömannen och skepparen Mattias Nästegård och hans hustru Johanna Charlotta Johannesdotter flyttar 1838 in på Bansviksgatan 25 från Gamla Strandgatan 58. Deras ättlingar äger alltjämt fastigheten.

6. Gsg 21/Gsg 23 till Dg **Hedbergs gränd**

Skepparen Jakob Hedberg och hans hustru Maria Elisabeth Nilsdotter flyttar 1838 in på Gamla Strandgatan 23 från Bansviksgatan 5. Deras ättlingar bor på fastigheten fram till 1955 cirka.

7. Gsg 34/Gsg 36 till Bvg 29/Bvg 31 **Lotsarnas gränd**

Lotsar har bott i tre av husen vid gränden: på Bansviksgatan 29, Hans Nilsson Hasslöf, på Bansviksgatan 31A, Emilius Hörman och Olof Verner Pihl, samt på Gamla Strandgatan 34, Hans Svensson och Karl Albert Holmberg. Lotsarnas gränd till leder upp till Lotsgatan.

8. Gsg 25 / Gsg 27 till Dg 3 **Lindboms gränd**

Firma J.E. Lindbom AB startas 1881 av skeppare och segelmakare Johannes Lindbom. Verksamheten omfattar utrustning till frakt- och fiskefartyg. Enligt Sveriges Handelskalender 1889-1890 har Johannes Lindbom även Segelmakeri. På 1960-talet flyttar firman från Gamlestan.

9. Gsg 38/Gsg 40 till Bvg 33/Bvg 35 **Ekblads gränd**

Sven Petersson Ekblad, som bor på Bansviksgatan 12A, startar 1921 cirka mjölkaffär på Gamla Strandgatan 38A. Affären drivs i ungefär 20 år.

10. Gsg 31/Nhg 2 till Dg/Nhg 2 **Konservgränd**

Elis Luckey startar 1893 konservfabrik i ett sillmagasin vid Stora Fiskebryggan i Norra hamnen i Lysekil. Luckeys konservfabrik flyttar senare till Norra Hamngatan 2, som idag är hyresfastighet.
Arvid Bernhard Öhnberg startar 1893 firma med konservtillverkning i Gamlestan, A.B. Öhnbergs Konservfabrik. För fiskhandeln har han en fiskbod (ett ”schapp”) intill Fiskebryggan.
Arvid Bernhard Öhnberg bygger 1905 en konservfabrik i Norra hamnen, en träbyggnad om två våningar med vind och med planarean cirka 120 kvadratmeter. Fabriken ligger tvärs över nuvarande Drottninggatan [1] och den nordöstra väggen står ganska precis vid nuvarande Färgbolagets entré. I denna fabrik bedrivs verksamheten till 1954.
Familjen Lindblom har under några år konservfabrik på Gamla Strandgatan 31A, dagens Färgbolagets lager/affärens baksida, innan företaget 1898 uppgår i Sveriges Förenade Konservfabriker/SFK.

Övriga konservfabriker vid Drottninggatan och Norra Hamngatan:

- Carl Hörman startar 1903 fiskhandelsverksamhet, bland annat med ansjovis och sill, i sitt magasin vid dagens Drottninggatan 11-13. Grunden läggs därmed till Kullans Konservfabrik.
- (Fritz och) Ottilia Hörman bygger 1901 magasinslokal en bit väster om Elis Luckeys magasin och omedelbart söder om Kölhalabryggan, dagens Norra Hamngatan 4.
- Carl Aron Cornér, Gamla Strandgatan 39, grundar 1895 Cornérs konservfabrik, dagens Norra Hamngatan 6. Firmamärket heter Örnen.
- Patrik Öhnberg är 1913 upptagen som konservfabrikant i Lysekil, dagens Norra Hamngatan 8.
- C. Houge-Thiis startar Lysekils Konservfabrik 1898, dagens Norra Hamngatan 10.

11. Gsg 42A/Gsg 42B till Bvg 37 **Liljefelts backe**

Gertrud Sofia Martina Carlsson är gift med poliskonstapel Erik Emanuel Lilliefelth. Gertrud är dotter till garvare Carl Sigurd Carlsson och hans hustru Eugenia Desideria Andersson (kallad Jenny Carlsson). Eugenia är dotter till Anton Andersson och Desideria Sofia Mellander. Släkten bor på Gamla Strandgatan 42B mellan år 1871 och 1940 cirka.

12. Gsg 35/Gsg 37 till Nhg **Cornérs gränd**

Carl Aron Cornér grundar 1895 Cornérs konservfabrik, dagens Norra Hamngatan 6 (före detta Erling Ohlssons Rör). Släkten Cornér bor på Gamla Strandgatan 37 mellan år 1929 till 1976 cirka samt även på Gamla Strandgatan 39 från år 1897; denna fastighet är alltjämt inom släktens ägo.

13. Gsg 46/Gsg 48 till Bvg 41/Bvg 43 **Wallins gränd**

Lotsen Gustaf Melius Wallin och hustrun Olivia Konstantia Samuelsson med barn flyttar år 1896 från Bansviksgatan 37 till Gamla Strandgatan 48. Familjen Wallin bor sedan på adressen till 1964 cirka, då fastigheten köps av Ingvar Trogen, Uddevalla.

14. Gsg 52/Gsg 54 till Bvg 45/Bvg 47 **Martinus Krabbes gränd**

Styrman, sedermera skeppare, Gustaf Olsson Krabbe flyttar 1857 från Hus n:o 28, Bansviksgatan 18A, till Hus n:o 5, Gamla Strandgatan 54. Gustaf gifter sig 1860 med Barbara Berntsdotter, Hus n:o 43, Gamla Strandgatan 30. Efter Gustaf och Barbaras död, säljs huset på auktion i oktober 1908. Huset köps av Albert Martinus Olsson [Krabbe], son till Adolf Olsson Krabbe, som är bror till Gustaf Olsson Krabbe. Fastigheten Gamla Strandgatan 54, köps 1928-01-25 av Albert Severin Andersson.

15. Bvg 4/Bvg 6A till Blekegatan **Åke Bärarns gränd**

Nils Åke Johansson bor i Gamlestan 1918-1995, bland annat på Bansviksgatan 2 och 37 samt på Blekegatan 4. Nils Åke Johansson med flera startar 1945 cirka Lysekils Lastbilscentral

(Ekonomisk Förening). Lysekils Lastbilscentral är en beställningscentral mm för anslutna egna åkerier. Nils Åke Johansson har eget åkeri, Lysefrakt AB.

Dessutom avser vi att sätta upp namnskylt på följande platser:

16. Lilla torget vid Gsg 14 **Knut Pihls torg**

Knut Anton Pihl har speceri- och diversehandel på Gamla Strandgatan 14 mellan 1921 och 1954. Efter en olycka med en fotogenkamin i februari 1960 brinner huset ned till grunden. Kommunen köper tomten och stensätter platsen för huset.

17. Stallarna **Stallarna**

Lysekils kommunfullmäktige anslår år 1930 3.100 kronor till uppförande av ett allmänt stall vid det så kallade Helpska stenbrottet i Gamlestan. Direktör Gustav Cornér-Cornelius har på frivillighetens väg samlat in 1.500 kronor. Torghandlarna/Torgförsäljarna har sina hästar i stallet under torghandeln i staden. Under åren som stallarna används för sitt ändamål är de ”parkeringsplats” för upp till 15 hästar. Stallarna rivs år 1974.

./

Tillägg efter 2012:

När husen i Södra Bansvik byggs anläggs en ny trappa mellan Gamlestan och Södra Bansvik, alldeles väster om husen på Gamla Strandgatan 64 och Bansviksgatan 51. Därvid får vi ännu en gränd som av Gamlestans byalag ges namnet Carlströms trappor.

18. Carlströms trappor **Carlströms trappor**

Det första huset på gamla Strandgatan 64 uppförs 1862-1863 av lots Carl Johansson. Carls son, Johan Anton Johansson, bygger ett nytt hus 1886 i samband med att han gifter sig med Ida Bernhardina Backman. Johan blir sedermera mästerlots och tar då namnet **Carlström.** Huset blir kvar i familjen Carlströms ägo genom dottern Blenda, som bor kvar till år 1971, då hon säljer huset till familjen Brinck.

./

Namnförkortningar

Bvg	Bansviksgatan
Dg	Drottninggatan
Gsg	Gamla Strandgatan
Kg	Kungsgatan
Nhg	Norra Hamngatan

./